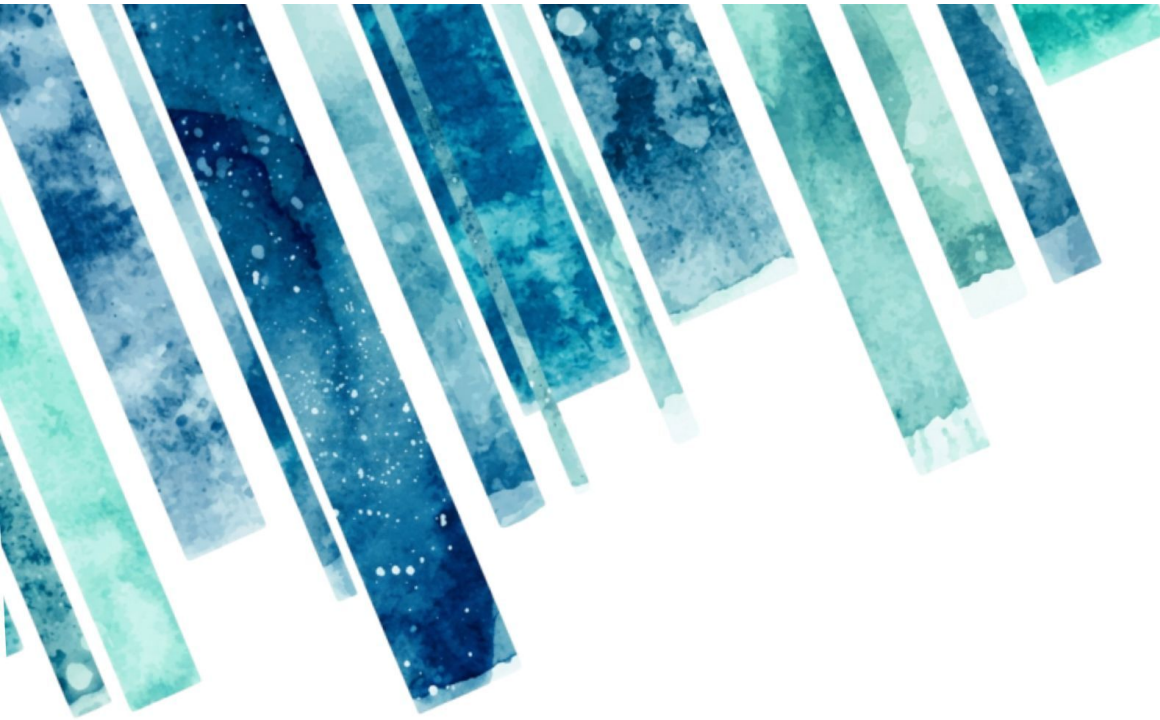

ФИНАНСИСКА ПИСМЕНОСТ КАКО КЛУЧНА ВЕШТИНА ЗА МЛАДИТЕ ЛИЦА

Проект: Младинска мрежа за финансиска писменост на Југоистокот
CM-GGA-244
Здружение Центар за истражување и анализа Новус Струмица
Јануари 2026

Проектот е поддржан од Владата на Швајцарија преку Цивика мобилитас.

Опис: Цивика мобилитас е проект на Владата на Швајцарија за поддршка на граѓанското општество во Северна Македонија, која ја спроведуваат Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС), НИРАС од Данска и ФЦГ од Шведска. Целта на програмата е општествените промени во Северна Македонија кои се водени од силен граѓански сектор, од активни граѓани и добра соработка со властите што резултира со проширен граѓански простор, поодржливи граѓански организации и потранспарентно, отчетно и општествено инклузивно владеење на централно и локално ниво.

Оградување: Содржината на овој прирачник е единствена одговорност на Здружение Центар за развој и промоција Промо Идеа Струмица, Здружение Новус Струмица и Здружение Круна Плус Радовиш и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Владата на Швајцарија, Цивика мобилитас, или организациите што ја спроведуваат“.

Додаток 2:

Практични вежби за Дел 2

I. КВИЗОВИ

Квиз 1: Основи на јавните финансии (10 прашања)

Тип: 1 точен одговор

1. Јавните финансии најдобро се опишуваат како:
а) Приватно управување со пари
б) Систем за прибирање и трошење јавни средства
в) Начин на инвестирање во хартии од вредност
2. Главен извор на приходи во државата:
а) Донации
б) Даноци
в) Хуманитарни фондови
3. Капитални расходи се:
а) Трошоци за канцелариски материјал
б) Инвестиции во инфраструктура и објекти
в) Исплати на плати
4. Што е буџет?
а) Лична белешка
б) План за приходи и расходи на државата
в) Договор за кредит
5. Трансфери и субвенции се дел од:
а) Капитални инвестиции
б) Социјални расходи
в) Пазарен долг
6. Пример за јавна услуга:
а) Образование
б) Приватна клиника
в) Осигурување
7. Што значи јавен долг?
а) Долг на граѓаните
б) Долг за приватни компании
в) Вкупните задолжувања на државата
8. Цел на ревизијата е:
а) Маркетинг
б) Даночна едукација
в) Контрола и законитост на трошењето
9. Зошто транспарентноста е важна?
а) За подобро рекламирање
б) За доверба, отчетност и спречување злоупотреби
в) За забава
10. Младите најмногу ги чувствуваат јавните финансии преку:
а) Надворешна политика
б) Школи, превоз, програми за млади
в) Берзи

Квиз 2: Буџет и јавен долг (5 прашања)

1. Државата создава дефицит кога:
а) Приходи = расходи
б) Расходи > приходи
в) Приходи > расходи
2. Кој сектор најчесто добива најмногу пари?
а) Образование и здравство
б) Маркетинг
в) Забава
3. Јавниот долг станува опасен кога:
а) Се намалува редовно
б) Расте побрзо од економијата
в) Не се зема кредит
4. Фискална дисциплина значи:
а) Нема трошење
б) Одговорно планирање и контрола
в) Намалување на плати
5. Што претставува „отворен буџет“?
а) Буџет поставен во музеј
б) Јавно достапни податоци онлајн
в) Буџет без контрола

Квиз 3: Јавни финансии (10 прашања)

1. Што значи „јавни финансии“?
2. Кои се најважните јавни добра?
3. Што претставува буџет?
4. Што се вика кога државата троши повеќе од што собира?
5. Наведи три типови даноци.
6. Наведи два тековни расходи.
7. Наведи два капитални расходи.
8. Зошто постојат неданочни приходи?
9. Што значи јавен долг?
10. Која е главната цел на јавните финансии?

Квиз 4 - Јавни финансии (10 прашања со точни одговори)

1. Јавните финансии го финансираат:

- а) Луксузни производи
- б) Јавни добра и услуги**
- в) Приватни фирми

2. Најголем извор на јавни приходи:

- а) Даноци**
- б) Дојава
- в) Игри на среќа

3. Капитални расходи се:

- а) Плати
- б) Рачни материјали
- в) Инвестиции во објекти со долгорочен ефект**

4. Што е буџет?

- а) План за тоа колку државата ќе прибира и ќе троши**
- б) Кредитен извештај
- в) Маркетиншка кампања

5. Што претставува јавен долг?

- а) Награда
- б) Подарок
- в) Збир на сите задолжувања на државата**

6. Што е ревизија?

- а) Казна
- б) Проверка на законитост и исправност на трошењето**
- в) Даночен апел

7. Трансфери во буџетот вклучуваат:

- а) Купување станови
- б) Пенсии, детски додатоци, субвенции**
- в) Пари за казни

8. Зошто транспарентност е важна?

- а) За забави
- б) За да има доверба и контрола**
- в) Да има хаос

9. Младите најчесто ги чувствуваат јавните финансии преку:

- а) Школи, превоз, субвенции, програми**
- б) Банкарски камати
- в) Донаторски фондови

10. Буџетскиот процес завршува со:

- а) Забава
- б) Почнување на избори
- в) Ревизија и извештаи**

II. РАБОТНИ ЛИСТОВИ

Работен лист 1: Јавни приходи – класификација

Задача: Поделете ги следните ставки во 4 групи:
(Даноци, Неданочни приходи, Заеми, Донации)

- ДДВ
- Акциза за гориво
- Кредит од Светска банка
- Административни такси
- Увозни царини
- Грант за зелени зони
- Приходи од концесии
- Продажба на државно земјиште

Даноци	Неданочни приходи	Заеми	Донации

Работен лист 2: Расходи – потреби и приоритети

Задача: За секоја ставка означи:
(Тековен / Капитален / Социјален расход)

1. Плати за наставници
2. Изградба на нова болница
3. Субвенции за млади земјоделци
4. Купување ИТ опрема
5. Пензии
6. Реновирање спортски терен
7. Софтвер за е-управа

Тековен расход	Капитален расход	Социјален расход

Пополни ги следните полиња:

1. Како јавните финансии влијаат врз моето секојдневие?
2. На кои јавни услуги најмногу се потпирам?
3. Што би подобрил во локалниот буџет?
4. Како би можел да се вклучам во буџетскиот процес?

III. Игра: „Буџетски детективи“ (за обука)

Учесниците се делат во групи. Секоја група добива „ќеси“ со 20 мешани буџетски ставки (на пример: субвенции, плати, тендери, трошоци за репрезентација, патишта, стипендии).

Цел: учесниците треба да ги распределат во вистинската категорија:

- Приходи
- Тековни Расходи
- Капитални расходи
- Социјални расходи
- Сомнителни ставки

На крај обучувалот модулира дискусија за сомнителните буџетски ставки.